

พ ร ะ นั น ท ก เ ถ ร ะ

(๑)

ความเคลือบแคลงสงสัยของหมู่ชน ย่อมไม่มีในวัน
อุโบสถขึ้น ๑๕ คำ ว่าพระจันทร์จะพร่องหรือเต็มก็ตาม แต่
พระจันทร์ก็คงเต็มดวง ฉันทใด ภิกษุณีเหล่านั้น มีความชื่นชม
ยินดีต่อการแสดงธรรมของพระนันทกะ และมีความดำริ
บริบูรณ์แล้ว ก็ฉันทนั้น

พระนันทกเถระ (๑)

๑๕๔

การเดินทางในสังสารวัฏอันหาเบื้องต้น ท่ามกลาง และ
เบื้องปลายไม่ได้นี้ หมุ่สัตว์ถูกอวิชชา คือความไม่รู้แจ้งเห็นจริง
ปิดบัง เห็น จำ คิด รู้ ให้มีตนนอนธการ เมื่อเกิดมาและตกอยู่
ในความประมาท มัวเมาในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และ
ธรรมารมณ์อันเป็นบ่วงของพญามาร ถูกสิ่งเหล่านี้ร้อยรัดไว้
ทำให้เพลิดเพลिन และหลงลืมเป้าหมายดั้งเดิมที่เกิดมาเพื่อ
แสวงหาหนทางของพระนิพพาน สรรพสัตว์ได้ถูกกิเลสอาสวะ
ครอบงำจิตใจอยู่อย่างนี้มายาวนาน ทำให้ไม่ได้เฉลียวใจว่าเกิด
มาทำไม ตายแล้วจะไปไหน มีอะไรเป็นเป้าหมายที่แท้จริงของชีวิต

หากว่าใครก็ตาม ได้มีโอกาสตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรม
ด้วยการหมั่นตรีกะลิกนิกถึงศูนย์กลางกายฐานที่ ๗ จนใจหยุด
นิ่งใสสะอาดบริสุทธิ์ ก็จะได้รู้เห็นเรื่องราวของชีวิตไปตามความ
เป็นจริง

พระลัมมะลัมพุทเจ้าตรัสไว้ใน นันทโกวาทสูตร ว่า

“ความเคลือบแคลงสงสัยของหมู่ชน ย่อมไม่มีในวัน
อุโบสถขึ้น ๑๕ คำ ว่าพระจันทร์จะพร่องหรือเต็มก็ตาม แต่
พระจันทร์ก็คงเต็มดวง ฉันทใด ภิกษุทั้งหลายนั้น มีความชื่นชม
ยินดีต่อการแสดงธรรมของพระนันทกะ และมีความดำริ
บริบูรณ์แล้ว ก็ฉันทนั้น”

พระนันทกเถระ (๑)

๑๕๕

*ในสมัยพุทธกาล พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประทับอยู่ที่วัดพระเชตวัน พระนางมหาปชาบดีโคตมีเถรีพร้อมด้วยภิกษุณี ๕๐๐ รูป เข้าไปเฝ้าพระพุทธองค์ แล้วกราบทูลขอให้ทรงแสดงธรรมแก่ภิกษุณีสงฆ์ พระบรมศาสดารับสั่งให้ภิกษุสงฆ์ ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปให้อโวกาทแก่ภิกษุณีตามวาระ เมื่อวาระการสอนธรรมะมาถึงพระนันทกเถระ ท่านก็ให้ภิกษุรูปอื่นไปแทนทุกครั้ง เนื่องจากพระเถระได้เห็นด้วยญาณทัสสนะว่า พวกนางภิกษุณีเหล่านั้นเคยเกิดเป็นนางสนมของท่าน เมื่อครั้งเกิดเป็นพระราชานในอดีตชาติ เพื่อจะเปลื้องตนเองจากคำครหา นินทาต่างๆ จึงส่งภิกษุรูปอื่นไปแทน แต่นางภิกษุณีทั้ง ๕๐๐ รูปอยากจะได้รับฟังโอวาทจากท่านพระนันทกะ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงทราบว่า ยกเว้นพระนันทกะแล้ว ไม่มีใครสามารถแนะนำให้ภิกษุณีได้เข้าถึงธรรมภายในได้ จึงมีพุทธบัญญัติให้ท่านไปด้วยตนเอง เมื่อพระนันทกะรับพระดำรัสแล้ว จึงเดินทางไปแสดงธรรมแก่ภิกษุณีด้วยตัวเอง

พวกภิกษุณีครั้งเห็นพระนันทกะมา พวกเธอก็มีใบหน้า อึมเิบเบิกบาน เหมือนดอกไม้ที่แย้มบานในยามรุ่งอรุณ ได้จัด

พระนันทกเถระ (๑)

๑๕๖

เตรียมอาสนะเป็นการใหญ่ นิมนต์ให้ท่านนั่งบนอาสนะด้วยความเคารพนอบน้อม ภิกษุณีทั้งหมดเข้ามากราบพระเถระ แล้วพากันหาที่นั่งเพื่อฟังธรรม

พระเถระได้เทศน์ให้ภิกษุณีฟังเป็นลักษณะปุจฉาวิสัชนา พระเถระได้เทศน์เรื่องอายตนะภายในกับอายตนะภายนอกว่า “ดูก่อนน้องหญิง พวกเธอเข้าใจว่าอายตนะภายใน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ และอายตนะภายนอก คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และธรรมารมณ์ทั้งหลาย เมื่อเกิดการกระทบกัน จึงเกิดความรู้แจ้งทางจักขุวิญญาณ โสตวิญาณ ฆานวิญญาณ ชิวหาวิญญาณ กายวิญญาณ มโนวิญญาณ อายตนะนั้นเที่ยงหรือไม่เที่ยง”

เมื่อพวกนางภิกษุณีตอบว่า “ไม่เที่ยง เจ้าข้า” พระเถระจึงกล่าวเสริมอีกว่า “สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา การเห็นสิ่งนั้นว่าเป็นเรา เป็นตัวตนของเรา ควรหรือไม่หนอ” พวกภิกษุณีพากันเรียนว่า “ไม่ควร เจ้าข้า” พระเถระจึงค่อยๆ กล่าวสอนพวกเธอ ให้รู้แจ้งเห็นจริงในเรื่องอายตนะภายในและภายนอก ให้พิจารณาเห็นความไม่เที่ยงเป็นทุกข์ เป็นอนัตตา บังคับบัญชาไม่ได้ แล้วกล่าวต่ออีกว่า “ความเห็นที่ไม่เที่ยงของอายตนะภายในและภายนอกอย่างนี้ ย่อมมีแก่พระอริยสาวก ผู้เห็นอย่างแจ่มแจ้งด้วยวิปัสสนาญาณ

พระนันทกเถระ (๑)

๑๕๓

เหมือนบุคคลจุดประทีปน้ำมัน น้ำมันก็ติ ไล่ก็ติ เปลวประทีปก็ติ แสงประทีปก็ติ ล้วนแต่เป็นของไม่เที่ยง มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา หากมีผู้กล่าวว่า ประทีปน้ำมันเมื่อถูกไฟไหม้ น้ำมันก็ติ ไล่ก็ติ เปลวประทีปก็ติ ล้วนแต่เป็นของไม่เที่ยง มีการแปรเปลี่ยนไปเป็นธรรมดา เว้นแต่แสงประทีปเท่านั้นเป็นของเที่ยง มีความยั่งยืนถาวร ไม่เปลี่ยนแปลง ผู้นั้นกล่าวถูกหรือไม่”

ภิกษุณีเหล่านั้นเรียนว่า “ไม่ถูกเลย เจ้าข้า เพราะว่าเมื่อประทีปน้ำมันถูกไฟไหม้อยู่ น้ำมันก็ติ ไล่ก็ติ เปลวประทีปก็ติ ล้วนแต่ไม่เที่ยง มีการแปรเปลี่ยนไปทั้งหมด ดังนั้นแสงประทีปก็ต้องเป็นของไม่เที่ยง มีการแปรเปลี่ยนไปเป็นธรรมดา เพราะแสงประทีปจะมีได้นั้น ก็ต้องอาศัยไส้ และน้ำมัน”

พระเถระจึงสรุปว่า “ข้ออุปมานี้ก็เหมือนกัน ผู้ใดกล่าวว่าอายตนะภายใน ๖ ของเราเป็นของไม่เที่ยง เราอาศัยอายตนะภายในเสวยเวทนาที่เป็นสุขหรือทุกข์ หรือไม่ใช่ทุกข์ไม่ใช่สุข เวทนานั้นเป็นของเที่ยง มีสภาพยั่งยืน คงทนถาวร ไม่แปรเปลี่ยน ผู้นั้นกล่าวถูกหรือไม่”

พวกภิกษุณีเรียนท่านว่า “ไม่ถูก เจ้าข้า เพราะเวทนาที่เกิดจากอายตนะภายในนั้น อาศัยปัจจัยที่เกิดจากอายตนะภายในนั้นแล้ว จึงเกิดขึ้นได้ เมื่อปัจจัยนั้นดับ เวทนาที่เกิดจาก

พระนันทกเถระ (๑)

๑๕๘

อายตนะภายในนั้น จึงดับไปด้วย” พระเถระรับว่า “ถูกต้อง” แล้วกล่าวเปรียบเทียบกับอีกว่า “ราก ลำต้น กิ่ง ใบ ของต้นไม้ใหญ่ เป็นของไม่เที่ยง มีการแปรเปลี่ยนไปเป็นธรรมดา แต่ว่าเงา ของต้นไม้ใหญ่นั้น เป็นของเที่ยง คือ เป็นของยั่งยืนคงทนไม่ แปรเปลี่ยน การกล่าวนั้นถูกต้องหรือไม่”

พวกภิกษุณีพากันเรียนว่า “ไม่ถูก เจ้าข้า เพราะว่า ราก ลำต้น กิ่ง ใบ ตลอดถึงเงาของต้นไม้ใหญ่นั้น ล้วนแต่เป็นของ ไม่เที่ยง มีการแปรเปลี่ยนไปเป็นธรรมดา เพราะเมื่อต้นไม้ยังไม่ เที่ยง เงาของต้นไม้จะเที่ยงได้อย่างไร”

พระเถระกล่าวเสริมว่า “ข้อนี้ก็ฉันนั้น ผู้ใดกล่าวว่า อายตนะภายนอก ๖ ของเรา เป็นของไม่เที่ยง เราอาศัย อายตนะภายนอกสรวทเวทนาที่เป็นสุขหรือทุกข์ หรือไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่สุข เวทนานั้นเป็นของเที่ยง เป็นของยั่งยืนคงทนถาวร ไม่ แปรผัน การกล่าวนี้อาจถูกหรือไม่หนอ”

พวกภิกษุณีกล่าวว่า “ไม่ถูกเลย พระคุณเจ้า เพราะ เวทนาที่เกิดจากอายตนะภายนอกนั้น อาศัยปัจจัยที่เกิดจาก อายตนะภายนอกนั้นๆ แล้วจึงเกิดขึ้นได้ เพราะปัจจัยนั้นดับ เวทนาที่เกิดจากอายตนะภายนอกนั้นๆ จึงดับไปด้วย”

พระเถระรับว่า “ถูกแล้ว ความเห็นเช่นนั้น ย่อมมีแก่

พระนันทกเถระ (๑)

๑๕๕

พระอริยสาวก ผู้เห็นแจ้งด้วยปัญญาตามความเป็นจริง” เมื่อพระเถระสอนธรรมะแก่ภิกษุณีเสร็จแล้ว จึงให้พวกเธอกลับไป ภิกษุณีสงฆ์ต่างชื่นชมยินดีในพระธรรมที่พระเถระแสดง จึงพากันเข้าไปเฝ้าพระบรมศาสดา ทูลสรรเสริญความเป็นธรรมกถึกของพระเถระให้ทรงทราบ เมื่อพวกภิกษุณีกลับไปแล้ว พระบรมศาสดาตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า “ความเคลือบแคลงสงสัยของหมู่ชนย่อมไม่มีในวันอุโบสถที่ ๑๕ คำว่าพระจันทร์พร่องหรือเต็ม แต่พระจันทร์ก็ยังพร่องอยู่ ฉันทใด ภิกษุณีเหล่านั้น ถึงจะมีความยินดีต่อการแสดงธรรมของพระนันทกเถระก็จริง แต่ความประสงค์ยังไม่เต็มเปี่ยม คือยังไม่ได้บรรลุอรหัตตผล ฉันทนั้น”

แล้วพระองค์ทรงตรัสสั่งพระนันทกเถระว่า “ดูก่อนนันทกเถระนี้เข้า เธอจงสอนภิกษุณีเหล่านั้นด้วยธรรมโมกขาทิพพะหนึ่ง” พระเถระรับพุทธบัญชาแล้ว พอรุ่งเช้าจึงไปสอนภิกษุณีอีกครั้ง พวกภิกษุณีครั้งฟังธรรมิกถานั้นซ้ำอีก ก็ได้บรรลุอรหัตตผล ภิกษุณีรูปที่บรรลุคุณวิเศษอย่างต่ำที่สุดได้เป็นพระโสดาบัน ความสามารถพิเศษในการแสดงธรรมต่อภิกษุณีของท่านนันทกเถระนี้ จึงเป็นที่เลื่องลือไปทั่วหมู่สงฆ์ จนได้รับยกย่องจากพระพุทธองค์ว่า เป็นเลิศในด้านสอนธรรมแก่ภิกษุณี

นี่ก็เป็นเรื่องความสามารถเฉพาะตัวของท่านพระนันทกเถระ ตามปกติแล้วหมู่สัตว์จะเข้ากันได้ เพราะมีธาตุธรรม

พระนันทกเถระ (๑)

๑๖๐

ใกล้เคียงกัน อีกทั้งพระเถระเคยสร้างบารมีร่วมกับภิกษุณีเหล่านี้
มาหลายภพหลายชาติ เพราะฉะนั้นทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้น
ในปัจจุบัน ต่างก็เกิดจากการประกอบเหตุไว้ในอดีตทั้งนั้น ส่วน
ว่าเหตุในอดีตท่านได้สร้างบุญอะไรร่วมกันมา คงต้องมาติดตาม
กันอีกครั้งต่อไป สำหรับครั้งนี้ ให้ทุกท่านหมั่นเพิ่มเติมบุญบารมี
ให้กับตนเอง และประคับประคองใจให้บริสุทธิ์หยุดนิ่ง ให้ได้เข้า
ถึงพระรัตนตรัยภายในกันทุกๆ คน

